

Z računicami, ki nam jih je spisal in preskerbel naš nepozabljivi nekdanji deželni šolski nadzornik vitez dr. Fr. Močnik, smo popolnoma zadovoljni; želeti bi le še bilo, da bi nam slavni pedagog preskerbel še eno računico za vsakdanje potrebe, ki bi se pečala s prostimi nalogami iz kmetijstva, obertnijstva in sploh za vsakdanje življenje brez težkih šolskih številskih dokazov.

Vse knjige za ljudsko šolo pa bi morale imeti nalogo, da bi izobraževale ljudi za vsakdanje družinsko, občno, državljansko in нравno (moralčno) življenje, kajti, dokler ne bode ljudska šola pospeševala navnega življenja in ne bode vterjevala s tem prave podlage ljudski izobraženosti, ne bode imela ne domovina, ne država prave koristi od šole. Slavni pedagog Janez Amos Komenski pravi: Seme za prave véde, omiko, nраво in pobožnost leži že v človeški naravi; vendar človek, ako hoče biti človek, mora se temeljito, stalno izobraževati, t. j. na podlagi navnosti.

A. Praprotnik.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

22.

Govorili smo že o tem, da niti vvodni člankarji, niti drugi ležnjivi šolski preroki šolstva ne bodo zboljšali, ampak le edini učitelji. To je tako resnično, kot, da je dvakrat dve štiri. Učitelj je edini pedagog, ki ima opraviti s šolstvom, ali ravno on ima tako malo besede pri njem. Dostikrat se pač sliši ali bere, da so učitelji še le novejši čas postali svobodni. Ali naj mi zameri kdo ali ne, jaz ne vidim nikake svobode pri njih. Pa tudi kruhoborstvo ne cvete nikjer lepše, kot pri njih. Čudno je tudi, da tako radi nemško lomijo, kot bi bil nemški jezik edini zveličavni na svetu. Saj ne stoji nikjer v sv. pismu, da kdor lomi nemščino, bo deležen nebeškega kraljestva, ampak kdor je v malem zvest, ta bo čez veliko postavljen. Slovenski jezik je res majhena veja slovanščine, ali jezik je vendar, in kot jeziku se mu pristuje ista čast in ista cenitev, kot nemščini ali francoščini. Saj ni slovenski jezik kriv, da ga govori tako malo ljudi. In če se ga še ti sramujejo govoriti, ki ga znajo; kdo ga bo pa potem? Tisti gotovo ne, ki ga ne znajo. Pa dovolj o tem, o jeziku bom še pozneje govoril obširneje.

Pa še drugi vzrok je, zakaj se šolstvo ne povzdiguje: učitelji imajo namreč premalo svobode. Pa bo kdo oporekal: Kdo pravi, da je imajo premalo? Ali niso sedaj samostojni, ali niso nehali mežnarji biti, ali se jim ni povikšala plača, i. t. d.? — Vse prav lepo. Samostojni pa vendar niso. Le pomislimo, koliko predstojnikov imajo! Slovenski pregovor pa prav dobre pravi: Kolikor glav, toliko misli. Ali pa nimajo ti razni

predstojniki tudi raznih misli? Ali pa tudi ne smejo razodeti teh svojih raznih misli? Eden pravi učitelju: delaj tako! drugi pa svetuje: delaj tako, pa bo prav; tretji pa reče: tako ni prav, ampak tako, kakor jaz pravim! Lahko bi navedel tukaj tudi par izgledov, pa naj zadostuje bralcem, da jih le jaz vem.

Tudi mežnarji so nehali biti učitelji. Kaj pa temu sledi? To, da imajo manj denarja, kakor poprej. Tudi plača se jim je povikšala; ali kako! Tako je sedanji učitelj skoro na slabejem, kot prejšnji. Potem se pa kriči o svobodi. Saj učitelji pa tudi sami niso nič kaj zadovoljni s temi novimi naredbami, še celo liberalni ne. Jaz bi dejal, da bi se morala beseda svoboda kar odpraviti iz človeškega govora. Škoda res za tako lepo besedo, ali je že tako, da nima človek nikacega pravega pojma o nji, ako jo še tako premišlja. Sedanje razmere na svetu ga vse drugače uče. Tako en primerlje, ki je gotovo vsacemu znan. Ko se je pred dvema letoma vnel upor v Hercegovini, so jeli vsi nemški liberalni časniki kričati: Kako se podstopijo ti nesramni Hercegovinci upirati Turkom, svojim gospodom, ki so jim plenili njihova polja, jih tlačili, in jim skrunili žene! To bi morali vendar poterpeti, saj jim še lahko novo žito vzraste na polji, saj se rane zopet zacelijo, i. t. d. — Ali predragi liberalci, to vendar ne gre. Bom pa jaz napravil en drug primerlje. Zakaj so se pa leta 1813. vzdignili vsi Nemci zoper Napoleona? Zakaj mu niso pustili, gospodovati po svoji deželi, zakaj se mu niso pustili tlačiti in stiskati, i. t. d.? Odgovorilo se mi bo, zato ker tega človeštvo terpeti ne more. — No, ali pa zamore terpeti človeštvo, ako Turek kaj tacega dela? Oj, vi nemški liberalci, kako smešni ste v vsem svojem početju! Ali nas ne spominja to prav na orijentalški despotizem? V mnogih azijskih državah sme vladar pustiti komu odsekati glavo, če se mu zdi prijetno; ali če kdo drugi stori kaj tacega, je kaznovan. Nemci so se smeli vzdigniti zoper Napoleona, Hercegovinci pa ne zoper Turka.

Oprostite dragi bralci, da tako rad zabredem od svojega predmeta. Včasih mi kaka stvar tako na serci leži, in me tako tišči, da je kar prenašati ne morem. Mora tedaj na dan. Tako je bilo tudi s tem, o čemur sem zdaj pisal.

Gotovo bi marsikteri učitelj kje kako pametno povedal, ako bi smel. On pozna najbolje sebi izročeno mladino, veliko bolje celo, kot stariši sami. On tudi jako dobro vé, kje bi bilo treba pomoči, in kako naj bi se pomagalo? Poreče se, saj so pedagogični listi, v njih lahko razodene učitelj svoje menjenje. Kdo pa bere te liste? Zopet le učitelji. Po njih zvedó le to, kar so že sami mislili. Kakošen uspeh ima pač potem vse pisarjenje!

(Dalje prih.)